

Содор муз

Олександр Яременко

ФІЛАТЕЛІСТИЧНА ШЕВЧЕНКІАНА

Тарас Шевченко у бронзі та граніті*

У пам'ятниках – витворах мистецтва – людність увічноє видатних особистостей для нащадків. На планеті вдячними шанувальниками генія українського народу споруджено понад 500 пам'ятників, із них більш ніж п'ятдесят – за межами України [1, 12].

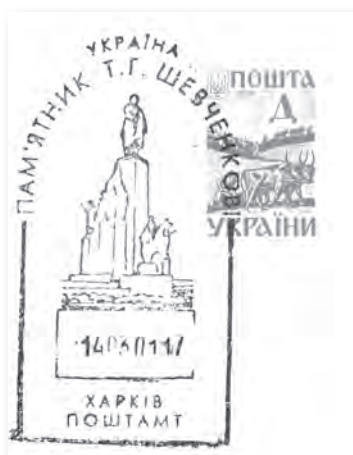
Ще за життя Шевченка, 1860 р., його друг скульптур М. Микешин мав намір розмістити барельєф Кобзаря поруч із барельєфом М. Гоголя на монументі “Тисячоліття Росії”, встановленому в Новгороді. Та цього не могли допустити замовники – царська влада. Ще одна спроба М. Микешина – вписати в композицію пам'ятника Б. Хмельницькому в Києві Т. Шевченка-бандуриста – також залишилась нездійсненою. Серед відкритих з дозволу офіційної влади пам'ятників поетові до 20-х років ХХ ст. не споруджено жодного визначного. Перші величні пам'ятники Шевченку були створені за проектом українського скульптора Івана Кавалерідзе в Ромнах (бетон, 1918) і Полтаві (залізобетон, 1925; за деяким джерелами – 1923). На п'єдесталі пам'ятника в Ромнах викарбувано слова Кобзаря: “...І оживу, і думу вольную на волю, із домовини воззову”. Цей пам'ятник прикрасив конверти 1969 і 2000 рр. (поштові випуски до 1992 р. – Міністерство зв'язку СРСР, після – Пошта України). Полтавський пам'ятник зображено на поштових картках 1974, 1982, 1984, 1988 рр. (див. 3 стор. обкл.).

Харківська міськрада 1929 р. постановила побудувати пам'ятник Шевченкові в Харкові, тодішній столиці України (1919 – 1934). У 1930 – 1933 рр. було оголошено кілька конкурсів на проект пам'ятника. Переможцями стали скульптор М. Манізер і архітектор Й. Лангбард. Пам'ятник урочисто відкрито 24 березня 1935 р. Уперше фрагмент пам'ятника – постать Тараса Шевченка – відтворено на поштовій марці 1939 р. (див. 3 стор. обкл.), а повністю монумент

* Продовження. Початок див.: СіЧ. – 2013. – № 2–5.

зображено на марці 1954 р. (у серії марок до “300 летия воссоединения Украины с Россией”) (див. 3 стор. обкл.). Фрагмент пам’ятника в Харкові – постать Т. Шевченка на пілоні – зображено на марці 1961 р. та на конверті 1964 р. Скульптурний ансамбль пам’ятника в різних ракурсах на тлі різних краєвидів зображувався на конвертах з 1954 по 1984 р. сім разів, на поштових картках – 11 разів (1974 – 1988). До 60-річного ювілею відкриття пам’ятника діяв пам’ятний штампель (Харків. Поштамт. 24.03.1995) із графічним зображенням монумента.

До 125-річчя від дня народження Т. Шевченка за проектами скульптура І. Манізера та архітектора Є. Левінсона відкрито пам’ятники в Києві

(16.03.1939) та Каневі (18.06.1939). Київський пам’ятник зображено на двох марках 1964 р., які різняться кольорами (зелений і коричнево-кармінний), та на марці 1981 р. (серед масиву скульптур та архітектурних пам’яток Києва), котра з’явилася з нагоди 1500-ліття столиці України. Київський пам’ятник відображено на конвертах 1955, 1957, 1980 рр. і на одинадцяти поштових картках (1969 – 1991) у різних ракурсах та в різні пори року.

Величний монумент у Каневі, відомий усьому світові, уперше зображено на поштовій марці 1954 р. (у щойно згадуваній серії) (див. 3 стор. обкл.). У серії марок “Україна – регіони та адміністративні центри” 2002 р. вийшла марка “Черкаська область”. На ній панорама Дніпра, на тлі якої – Канівський монумент Шевченкові (див. 3 стор. обкл.). До речі, спочатку на могилі височив дубовий хрест. На народні пожертви, зібрані 1884 р., було встановлено чавунний хрест. 2001 р. використано пам’ятний штампель “Пам’яті Тараса Шевченка”, на якому на тлі контуру Успенського собору в Каневі – графічне зображення чавунного хреста (Канів. 22.05.2001). Могилу Т. Шевченка з пам’ятником відтворено на поштових картках 1970, 1985 рр., а також на листівках сувенірних поштових випусків 1981 та 1984 рр.

Шевченків край ушанував поета пам’ятником у Черкасах, який зображено на конвертах 1975, 1991 рр. (у композиції з Драматичним театром ім. Т. Г. Шевченка), і

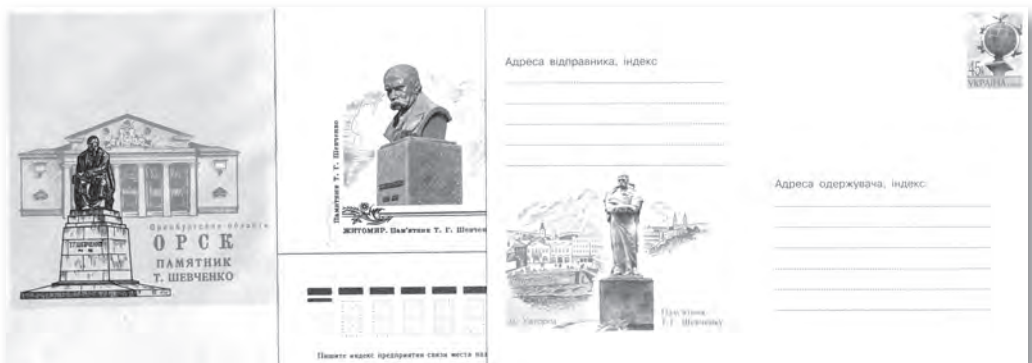
на листівці 1984 р. Автори проекту – скульптури М. Вронський та О. Олійник. Відливи (копії) цього пам'ятника, які різняться архітектурними рішеннями постаменту, встановлено в Палермо (Канада) 1951 р., у Моринцях (1956), у Шевченковому (до 1929 р. Кирилівка) 1957 р., у Донецьку (1954) (див. 3 стор. обл.). Останній зображено на конвертах 1964, 1977, 1982 рр. та на поштових картках 1976 і 1984 рр.

У Дніпропетровську пам'ятник Шевченкові (скульптори І. та В. Зноби) відкрито 1959 р. Його зображено на конвертах 1983 та поштовій картці 1989 рр. (у композиції з будівлею Музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка). Ще один пам'ятник поетові відкрито 1992 р. (скульптор В. Небоженко). Він прикрасив конверт 1995 р.

Пам'ятник митцю в Одесі (скульптори А. Білостоцький та О. Супрун) відкрито 1996 р. Його зображено на конверті 1976 і на поштовій картці 1965 (у парку ім. Т. Г. Шевченка), 1972 (двічі), 1976, 1978 рр. Шевченківські пам'ятники в Херсоні (скульптор І. Білозір) та Кривому Розі (скульптор І. Гончар) знаходимо на поштових картках 1971 р.

Пам'ятники Т. Шевченку, відкриті в різні роки в Україні, прикрашають конверти:

- 1983 р. – у Генічеську на Херсонщині (скульптор В. Кольцова);
- 1985 р. – у Тернополі (скульптор Н. Невеселий);
- 1988 р. – у Житомирі (скульптор П. Бирюк);
- 2003 р. – в Ужгороді (скульптор М. Михайлюк);
- 2006 р. – у Вишгороді Київської обл. та в Житомирі (скульптор І. Линовка).

В останні роки найбільше споруджено пам'ятників Шевченкові на Західній Україні [2, 42]. Про відкриття деяких із них свідчать пам'ятні штемпелі, присвячені цій події: Дрогобич (21.09.1991), Львів (24.08.1992), Броди Львівської обл. (25.07.1993), Турка Львівської обл. (22.08.1993), Коломия Івано-Франківської обл. (22.08.1993), Тисьмениця Івано-Франківської обл. – відкриття пам'ятника приурочено до святкування 850-річчя міста (24.06.1994), Луцьк (19.03.1995), Сокаль Львівської обл. (24.08.1995).

Із пам'ятників, які встановлені за межами України, один із найвеличніших – у Москві, споруджений на відзначення 150-ї річниці від дня народження Шевченка. Міністерство культури СРСР 30 вересня 1962 р. оголосило Всесоюзний конкурс на проект пам'ятника. Із 33 проектів найкращим визнали проект українських скульпторів М. Грицюка, Ю. Сенькевича й А. Фуженка та архітекторів А. Сницарева і Ю. Чеканюка. Пам'ятник урочисто відкрили 10 червня 1964 р. на набережній ім. Т. Г. Шевченка у сквері перед будинком готелю “Україна”. Уперше його зображено на конверті 1969 р. та в серії конвертів “Скульптурные памятники Москвы” 1975 р. Фрагмент цього пам'ятника (погруддя Тараса) зображено на поштовій картці (1989) до 175-річчя від дня

народження Т. Шевченка. Проводилося й погашення пам'ятним штемпелем (Київ. 09.03.1989).

У 1967 р. відкрито пам'ятник Шевченку в Орську Оренбурзької обл. на площі імені поета (скульптор А. Писаревський). Того ж року його зображення потрапило на конверт.

Перший на американському континенті пам'ятник Шевченкові урочисто відкрито 1 липня 1951 року в Палермо – одному з осередків українського поселення провінції Онтаріо (поблизу м. Торонто). На постаменті викарбовано напис: “Т. Г. Шевченко 1814 – 1861. Від українського радянського народу українцям Канади”. Це бронзова копія скульптури поета відомих митців М. Вронського й О. Олійника, яку встановлено в Черкасах, Моринцях, Шевченковому та Донецьку й зображено на багатьох конвертах і поштових картках.

5 грудня 1971 р. за сприяння української діаспори в Аргентині було відкрито пам'ятник Шевченкові в Буенос-Айресі (у центрі міста, на площі Антоніо Паєса, у парку Трес-де-Фобреро). Проект пам'ятника розроблено скульптором Л. Молодожанином, українцем за походженням. Того ж року в Парагваї видано поштовий блок із автопортретом Т. Шевченка (1840), на полі якого зображено цей пам'ятник (без стели з образами із творів поета). Повністю пам'ятник зображено на марці України 1997 р., котра вийшла з нагоди “100-річчя прибуття перших українських поселенців до Аргентини” (див. 3 стор. обл.).

Є надія, що поштовики планети вшанують 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка новими випусками зображень у мармурі та бронзі Генія українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Сьогодні.* – 2013. – № 34 (4342). – 15 лют.
2. *Пиріг А.* Філателія і слава Тараса Шевченка у мармурі та бронзі // *Шевченківський краєзнавчий альманах.* – К., 2006. – С. 40-42.

Отримано 19 березня 2013 р.

м. Київ